

การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยไทย

: ตามแนวคิดมอนเตสซอรี

สถาบันแห่งชาติเพื่อการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

สิงหาคม 2543

370.152 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
ส 691 ก การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยไทย : ตามแนวคิดมอนเตสซอรี
จีระพันธ์ พูลพัฒน์ และ คำแก้ว ไกรสรพงษ์. กรุงเทพฯ : 2543.
หน้า.

ISBN

1. การเรียนรู้
2. การเรียนรู้ - มอนเตสซอรี
3. จีระพันธ์ พูลพัฒน์
4. คำแก้ว ไกรสรพงษ์
5. ชื่อเรื่อง

การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยไทย : ตามแนวคิดมอนเตสซอรี

โดย รองศาสตราจารย์ ดร. จีระพันธ์ พูลพัฒน์ และ คำแก้ว ไกรสรพงษ์
พิมพ์ครั้งที่ 1 สิงหาคม 2543

จำนวน 3,000 เล่ม

จัดพิมพ์เผยแพร่สถาบันแห่งชาติเพื่อการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

ถนนสุขุทัย เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300

โทร. 668-7123 ต่อ 2415, 2417 โทรสาร 243-2787

<http://www.onec.go.th>

สำนักพิมพ์ บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)

คำนำ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้ศึกษาองค์ความรู้ เรื่องการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยของกลุ่มแนวคิดทฤษฎีต่างๆ 10 แนวคิดทฤษฎี และพบว่ามี 5 แนวคิดทฤษฎี มีการนำมาประยุกต์ในบริบทของสังคมไทย ในโรงเรียนอนุบาลและประสบความสำเร็จ สามารถเป็นผู้นำเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยไทย : ตามแนวคิดมอนเตสซอรีเป็นการถอดแนวคิดสู่การปฏิบัติในสังคมไทย ที่มุ่งเน้นให้เด็กได้เรียนรู้ตามความต้องการของตนเอง จากสิ่งแวดล้อมที่ได้เตรียมไว้และให้เด็กประสบความสำเร็จตามความต้องการ การให้เด็กได้ลงมือกระทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาศักยภาพที่มีอยู่ภายในของเด็กแต่ละคน เอกสารนี้มุ่งจะอธิบายให้ ครู พ่อแม่ และผู้ปกครอง ได้ทราบว่าการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดมอนเตสซอรี เด็กจะได้รับการพัฒนาอย่างไร ในแต่ละวันครูจะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างไร พ่อแม่จะสนับสนุนให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้อย่างไร

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติขอขอบคุณคณะผู้วิจัย และขอให้เอกสารฉบับนี้เป็นจุดเริ่มต้นเพื่อการสร้างความรู้ ความเข้าใจกับครู พ่อแม่ และผู้ปกครอง ถึงการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับเด็กปฐมวัย

(นายรุ่ง แก้วแดง)

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

สิงหาคม 2543

สารบัญ

	หน้า
1. ความเป็นมา ปรัชญาและแนวคิด	1
2. การจัดการเรียนการสอน	4
2.1 จุดมุ่งหมายของการสอนแบบมอนเตสซอรี	4
2.2 หลักสูตรของการสอนแบบมอนเตสซอรี	4
2.3 อุปกรณ์การสอนแบบมอนเตสซอรี	7
2.4 การประเมินผลการสอนแบบมอนเตสซอรี	11
2.5 การสอนสามขั้นตอนของมอนเตสซอรี	12
3. ครูในระบบมอนเตสซอรี	16
4. โรงเรียนอนุบาลแบบมอนเตสซอรี	19
4.1 เด็กทำอะไรที่โรงเรียน	19
4.2 โรงเรียนกับผู้ปกครอง	23
4.3 โรงเรียนกับสังคม	24
5. ความรู้สึกของนักเรียนและผู้ปกครองต่อการสอนแบบมอนเตสซอรี	25
5.1 ความรู้สึกของอดีตนักเรียนในระบบมอนเตสซอรี	25
5.2 ความรู้สึกของผู้ปกครอง	26
6. คุณลักษณะของเด็กมอนเตสซอรี	27
บรรณานุกรม	29

1. ความเป็นมา ปรัชญาและแนวคิด

แนวคิดการสอนแบบมอนเตสซอรี เป็นแนวคิดที่คำนึงถึงเด็กเป็นจุดหลักในการจัดการเรียน การสอน ความสนใจ ความต้องการ และการมุ่งมั่นตั้งใจในการเรียนรู้ด้วยตนเอง แก้ไขข้อผิดพลาด ด้วยตนเองของเด็ก ได้นำมาพิจารณาและวิเคราะห์เพื่อแสวงหาวิธีการที่ดีที่สุด เพื่อให้เด็กเกิดการเรียน รู้ด้วยตนเอง ด้วยความรู้สึกของความมีอิสระ ได้ใช้จิตของตนในการสัมผัสสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว เกิด ความอยากรู้ อยากเห็น และแสวงหาความรู้อย่างมีสมาธิ มีวินัยในตนเอง เกิดการพัฒนาการทุกๆ ด้านไปในเวลาเดียวกัน การเรียนการสอนแบบมอนเตสซอรีสามารถพัฒนาเด็กตั้งแต่วัยทารกจนถึง ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายทุกกลุ่มทั้งเด็กที่มีความต้องการพิเศษและเด็กปกติ ทุกชนชาติ ศาสนา

ดร.มาเรีย มอนเตสซอรี (ค.ศ.1870-1952) แพทย์หญิงคนแรกชาวอิตาลี ผู้คิดวิธีการสอน แบบมอนเตสซอรีขึ้นครั้งแรก โดยเริ่มจากการทำงานกับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ทำให้ค้น พบว่าปัญหาของเด็กคือการให้การดูแลเอาใจใส่มากกว่าเหตุผลทางการแพทย์ คิดว่าชีวิตเด็กเหล่านั้น น่า จะดีขึ้นด้วยการกระตุ้นทางสติปัญญา มอนเตสซอรีจึงคิดหาวิธีการที่จะช่วยเด็กให้มีพัฒนาการทางสติ ปัญญา และอารมณ์ ต่อมาจึงได้พัฒนาการสอนสำหรับเด็กปกติด้วย

วิธีการสอนเริ่มจากการสังเกตเด็ก ศึกษาพัฒนาการของเด็ก ความต้องการและความสนใจ ของเด็ก โดยมีแนวปรัชญาที่เชื่อมโยงทุกสิ่ง และคำนึงว่าเด็กทุกคนมีความสำคัญ

สิ่งที่มอนเตสซอรีค้นพบคือเด็กที่มีความอยากรู้ อยากเห็นจะแสวงหาความรู้เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ อยากทดลอง อยากเรียนรู้กิจกรรมใหม่ๆ ความสนใจของเด็กจะเปลี่ยนแปลงไปตามอายุและ พัฒนาการ จากการสังเกตพบว่าเด็กดำเนินวิถีชีวิตไปในรูปแบบที่คล้ายคลึงกัน คือเริ่มจากอยากเรียน รู้การกินด้วยตนเอง การเดิน การพูด และการสัมผัสสิ่งของ จนกระทั่งอยากเรียน อ่าน คิดเลข และ เรียนรู้สิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว สิ่งที่ค้นพบทำให้เห็นถึงขั้นพัฒนาการของเด็กที่แตกต่างกัน เด็กมีความรู้ สึกอยากแสวงหาความรู้จากแหล่งที่แตกต่างกัน ช่วงเวลานี้สำคัญในการที่จะติดตามสิ่งที่เด็กสนใจ เรียกว่า “ช่วงเวลาหลักของชีวิต”

ความมีอิสระในการเลือก เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่มอนเตสซอรีให้ความสำคัญ เนื่องจากความสนใจ ของเด็กเองเป็นแรงกระตุ้นที่ดีที่สุดในการเรียนรู้ และจะช่วยให้อายุเด็กมีสมาธิในการทำงานที่ตนเองสนใจ เด็กอยากเรียนรู้สิ่งใหม่ พยายามและทำซ้ำๆ ดังนั้นการให้เด็กได้ทำงานอย่างอิสระในสิ่งที่เขาเลือก สิ่ง

ที่มุ่งหวังคือ**ให้เด็กมีวิจารณ์ญาติต่อบุคคลอื่นและสิ่งแวดลอม** ได้ทำงานโดยไม่มีใครมารบกวน และทำงานตามความสามารถของตนเอง

การให้เด็กได้เรียนกิจกรรมต่างๆ และได้เคลื่อนไหว มอนเตสซอรีได้จัดทำอุปกรณ์ต่าง ๆ หลากหลายตามความสนใจ และวุฒิภาวะที่แตกต่างกัน อุปกรณ์ไม่ใช่จุดสำคัญที่สุดสำหรับวิธีการสอนแบบมอนเตสซอรี แต่เป็นเพียงผู้ช่วยที่ดีเท่านั้น **อุปกรณ์ของมอนเตสซอรี** มีทั้งส่วนที่**ช่วยพัฒนาทางประสาทการณืชีวิต วิชาการ และประสาทสัมผัส** เช่น การแต่งกาย อุปกรณ์สำหรับการทำความสะอาด การขัด และอุปกรณ์ในการทำงานบ้าน สำหรับอุปกรณ์จะมีการออกแบบเฉพาะให้เด็กได้พัฒนาสติปัญญา การคิดอย่างมีระบบ มีเหตุผล เช่น คณิตศาสตร์ อุปกรณ์ทางภาษาและหลักภาษา การมองเห็น การชิมรส การได้ยิน การดมกลิ่น ความรู้สึกและการใช้ประสาทสัมผัสร่วมกัน

แนวคิดการสอนของมอนเตสซอรีจะ**เริ่มจากรูปรธรรมไปสู่นามธรรม** เพราะฉะนั้นอุปกรณ์จึงเป็นสิ่งสำคัญ อุปกรณ์ของมอนเตสซอรีได้วางแผนมาให้ใช้ได้หลายรูปแบบ เช่น เด็กเล็กๆ อาจจะใช้**อุปกรณ์ประสาทสัมผัส** และพัฒนาไปจนใช้**อุปกรณ์ทางวิชาการ** อุปกรณ์เป็นสิ่งช่วยควบคุมตนเองในการทำงาน เด็กจะพอใจเมื่อทำงานได้ถูกต้อง อุปกรณ์ที่ใช้ต้องมีคุณภาพดีเด็กแต่ละกลุ่มจะมีอุปกรณ์เพียง 1 ชิ้น และในวัตถุประสงค์เดียวกันอาจใช้อุปกรณ์หลายชิ้น

การจัดอุปกรณ์จะต้องมีที่เฉพาะสำหรับวางอุปกรณ์ทุกอย่าง เด็กต้องเก็บอุปกรณ์ให้เรียบร้อยเมื่อทำงานเสร็จ เด็กได้เรียนรู้จากการทำงานร่วมกับผู้อื่น รู้จักการรอโอกาสของตน เรียนรู้การใช้**อุปกรณ์ร่วมกัน**

การทำงานของครูมอนเตสซอรี ครูต้อง**สังเกตความสนใจและความต้องการของเด็ก** กระตุ้นและส่งเสริมสนับสนุนต่อความสนใจและความต้องการพิเศษของเด็กแต่ละคน และช่วยให้เด็กทำงานได้ด้วยตนเอง เด็กทุกคนควรได้**เรียนรู้การทำงานด้วยตนเอง** ครูควรถามคำถามที่แปลกใหม่เสมอ บอกแหล่งความรู้ที่เด็กสามารถค้นหาได้ **แสดงวิธีการใช้อุปกรณ์ให้เด็กดู**และเปิดโอกาสให้เด็กได้ทดลองความคิดของเขา จากการทำงานเดี่ยว และกลุ่ม **อุปสรรคสำคัญสำหรับพัฒนาการของเด็กคือการเข้าไปช่วยเหลือของครูโดยที่เด็กไม่ต้องการ**

ภายในบริเวณโรงเรียนอนุบาลของมอนเตสซอรี จะพบสภาพแวดล้อมที่ช่วยกระตุ้น และเร้าใจให้เด็กอยากทำงาน เด็กแต่ละคนจะทำงานแตกต่างกัน เด็กอายุ 3-6 ปี จะทำความสะอาด ขัดรองเท้า ขัดโลหะ จัดโต๊ะอาหาร บริการอาหารที่เด็กทำเอง เป็นต้น บางคนนั่งบนพรมหรือเสื่อที่พื้น บางคนนั่งเก้าอี้และทำงานที่โต๊ะทำงานกับอุปกรณ์ทางประสาทสัมผัสและวิชาการ เช่น ภาษา คณิตศาสตร์ โดยเด็กอายุ 3 ปี บางคนเลือกทำงานกับภาพตัดต่อแผ่นที่ทวีปต่างๆ เด็กอายุ 4 ปีกำลังฝึกเขียนโดยใช้บัตรกระดาษทรายตัว

อักษรและตัวเลข เด็กอายุ 5 ปีกำลังพูดเรื่องวงกลม และทำกิจกรรมโดยใช้อุปกรณ์จิกซอหรือตัวต่อเกี่ยวกับวงกลม และรูปเหลี่ยมสร้างสรรค์ แล้วประกอบเป็นรูปร่างต่างๆ **เด็กทุกคนทำงานอย่างมีสมาธิ ทั้งงานเดี่ยวและงานกลุ่ม**

ที่มุมห้องจะพบว่าเด็กได้**จินตนาการในการสร้างสรรค์งาน**จากอุปกรณ์ต่างๆ บางคนเอาสิ่งที่สร้างสรรค์แล้วไปสัมพันธ์กับดนตรี การแสดง การเต้น การให้เด็กได้มีเวลาทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง ได้ทดลอง พยายามและทำซ้ำด้วยวิธีของเขา จะช่วยลดปัญหาต่างๆ ได้ ในโรงเรียนอนุบาลมอนเตสซอรี จะ**จัดสิ่งแวดล้อมไว้สำหรับเด็ก** เด็กจะได้รับความช่วยเหลือด้วยวิธีการที่ถูกต้อง และเด็กจะรู้จักการพึ่งตนเองในการทำสิ่งที่ตนสนใจ โดยเฉพาะเด็กปกติจะสามารถทำอะไรได้มากมายเกินความคาดคิดของผู้ใหญ่ เพราะฉะนั้นผู้ใหญ่จึงควร**ให้การยอมรับนับถือแก่เด็ก** ให้เด็กมีอิสระ มีโอกาสในการแสดงความรู้สึก ชอบ พิจารณา เกิดความตระหนักในตนเอง **เกิดการเรียนรู้โดยการซึมซับจากข้อมูลและสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว**

สิ่งที่ได้กล่าวมานี้เป็นแนวทางนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อจัดการเรียนการสอน ตามแนวคิดการสอนแบบมอนเตสซอรีทั่วโลก

2. การจัดการเรียนการสอน

โดยทั่วไปแล้วคนมักจะทำเกี่ยวกับการเรียนการสอนว่า ครูเป็นผู้สอนและนักเรียนเป็นผู้เรียนจริงๆ แล้วเรามองข้ามไปว่า คนเราสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง เมื่อเด็กได้ลงมือทำงาน ได้ศึกษาด้วยตนเอง จะเกิดความพอใจและทำให้เกิดพลังในการที่จะทำงานต่อไปอีก การเรียนรู้ด้วยตนเองควรมีบทบาทมากขึ้นในวงการศึกษ

2.1 จุดมุ่งหมายของการสอนแบบมอนเตสซอรี

มอนเตสซอรีกล่าวว่า เด็กมีสิทธิในการพัฒนาบุคลิกภาพของเขาในการเรียน สิทธิที่จะมีอิสระในการทำกิจกรรม สำรวจโลกสำหรับตัวของเขาเอง และเรียกร้องสิทธิในการที่จะมีสภาพการทำงานที่เหมาะสม

เด็กปกติในสิ่งแวดล้อมของมอนเตสซอรี จะพัฒนาการเรียนรู้ในการทำงานด้วยตนเอง และความรู้สึกถึงความรับผิดชอบ มีวิธีการที่ควบคุมตนเองให้ทำงานได้สำเร็จ เรียนรู้ในการรับผิดชอบต่อตนเองเป็นเบื้องต้น และต่อสภาพการณ์ต่างๆ ที่ช่วยให้ค้นพบตนเอง

พัฒนาการทางสังคม จะสำเร็จได้ด้วยการมีชีวิตทางสังคมที่แท้จริงในห้องเรียน ให้เด็กได้เรียนรู้ที่จะทำหน้าที่ของแต่ละคน และการเป็นสมาชิกของกลุ่มที่มีหลายระดับอายุ มีส่วนร่วมในการรับผิดชอบ รู้จักรอคอย รวมทั้งพัฒนาการด้านอารมณ์ และการปรับตัวทางด้านสังคม บุคลิกภาพทั้งหมดของเด็กจะได้รับการพัฒนาทั้งสติปัญญา ความสามารถในการแยกแยะ ความคิดริเริ่มและการเลือกอย่างอิสระ รู้จักควบคุมอารมณ์ สิ่งเหล่านี้เป็นการฝึกเด็กให้มีคุณภาพ พื้นฐานทางสังคม ที่จะนำไปสู่การเป็นพลเมืองดีต่อไป

2.2 หลักสูตรของการสอนแบบมอนเตสซอรี

มอนเตสซอรีมีความเชื่อว่าการที่เด็กได้เรียนรู้ตามความต้องการด้วยตนเอง และการซึมซับการเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อม จะทำให้เด็กได้รับสิ่งที่ต้องการ เด็กจะได้รับเสรีภาพในขอบเขตที่จำกัด จากสิ่งแวดล้อมที่ได้เตรียมไว้ และได้รับผลสำเร็จตามความต้องการของเด็ก

หลักสูตรพื้นฐานสำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี แบ่งเป็น 3 กลุ่มใหญ่ คือ 1) การศึกษาทางด้านทักษะกลไก (Motor Education) 2) การศึกษาทางด้านสัมผัส (Education of the Senses) และ 3) การเตรียมสำหรับการเขียนและคณิตศาสตร์ (Preparation for Writing and Arithmetic) โดยสรุปเนื้อหา และจุดประสงค์ของหลักสูตร ดังนี้

หลักสูตร	
เนื้อหา	จุดประสงค์
1) การศึกษาทางด้านทักษะกลไก ◆ แบบฝึกหัดกลุ่มประสบการณ์ชีวิต - การเคลื่อนไหวเบื้องต้นของชีวิตประจำวัน - การดูแลตนเอง - การจัดการเกี่ยวกับสิ่งของในบ้าน - เกมเจียบ ◆ พีชและสัตว์ ◆ งานที่ปฏิบัติด้วยมือ - งานปั้น : แจกัน กระเบื้อง ฯลฯ - กิจกรรมอิสระ ◆ ฝึกทางด้านพลศึกษา - เครื่องอุปกรณ์กลางแจ้ง - กิจกรรมอิสระ ◆ การเคลื่อนไหวตามจังหวะ	- การดูแล และจัดการกับสิ่งแวดล้อม - ความสะอาด การจัดลำดับ ความสมดุล มารยาท การเคลื่อนไหวที่น่าดูและถูกต้อง ความรับผิดชอบ - ความรับผิดชอบ ความอดทน จริยศึกษา - การทำงานให้เสร็จสมบูรณ์ - การประชาสัมพันธ์ ความสมดุล - ความสมดุล จังหวะ - การสังเกต
2) การศึกษาทางด้านประสาทสัมผัส ◆ ทรงกระบอก ลูกบาศก์ ปริซึม แขนงไม้ ◆ ชุดรูปทรงเรขาคณิตและบัตรประกอบ ◆ แถบสี ◆ กระดานสัมผัส ผ้าสัมผัส ◆ แผ่นไม้ ◆ ขวดน้ำ	- มิติ ประสาทสัมผัสทางตา และการสัมผัส - รูปทรง ประสาทสัมผัสทางตา และการสัมผัส - สี ประสาทสัมผัสทางตา - โครงร่าง ประสาทสัมผัสทางการสัมผัส - กะประมาณน้ำหนัก และประสาทสัมผัสทางการสัมผัส - อุณหภูมิ และประสาทสัมผัสทางการสัมผัส

หลักสูตร	
เนื้อหา	จุดประสงค์
◆ แต่งรูปทรงเรขาคณิตทึบ ◆ การฟังเสียงระฆัง 3) การเตรียมสำหรับการเขียนและคณิตศาสตร์ ◆ ชุดเครื่องแต่งกาย ◆ แผ่นโลหะชุดรูปทรงเรขาคณิต ◆ อักษรกระดาดหลาย ◆ ก่่องชุดตัวอักษร ◆ ตัวเลขกระดาดหลาย ◆ ตัวเลข และแขนงไม้ ◆ ก่่อง และแขนงไม้ (ตะเกียบ) 0-9 ◆ ชุดไปไม้ ◆ ชุดแผนที่ ◆ เครื่องมือ และไม้ตางดนตรี	- การสัมผัส พิจารณามิติ และปริมาตรของแข็งทรงทึบ - ประสาทสัมผัสทางหู - การเตรียมตัวเพื่อเข้าสู่ระบบการศึกษาสามัญต่อไป - การเคลื่อนไหวของมือ - การเตรียมตัวสำหรับการเขียน - การเตรียมสำหรับการอ่าน การเขียน การสัมผัสประสาทสัมผัสทางตา และหู - การเขียนโดยธรรมชาติ การประสมคำ การอ่านพื้นฐาน สำหรับการสะกดคำ - การเตรียมตัวสำหรับการเรียนคณิตศาสตร์ ประสาทสัมผัสทางการสัมผัส และตา - การเตรียมตัวสำหรับการเรียนคณิตศาสตร์ - การเตรียมตัวสำหรับการเรียนคณิตศาสตร์ ..... การนับ - การศึกษาทางด้านพฤกษศาสตร์ - การศึกษาทางด้านภูมิศาสตร์ - การอ่าน และประพันธ์เพลง

นอกจากหลักสูตรดังกล่าวข้างต้นแล้ว การเรียนการสอนแบบมอนเตสซอรียังให้ความสำคัญในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมด้วย

การเรียนแบบมอนเตสซอรี เด็กจะเรียนทั้งวัน ดังตารางการเรียนในยุคเริ่มต้น Children's House ในปี ค.ศ. 1912 ดังนี้

9.00 -10.00 น.	● ทักทาย ตรวจสอบความสะอาด ● ทำกิจกรรมกลุ่มประสบการณ์ชีวิต ● จัดห้องเรียน ● กิจกรรมทางศาสนา
10.00 - 11.00 น.	● กิจกรรมทางสติปัญญา และประสาทสัมผัส
11.00 - 11.30 น.	● กิจกรรมทางพลศึกษาอย่างง่าย ๆ
11.30 - 12.00 น.	● อาหารกลางวัน
12.00 - 13.00 น.	● เกมอิสระ
13.00 - 14.00 น.	● เกมตามกำหนด - เด็กโตจัดห้องเรียน - ตรวจ - สันทนาการ
14.00 - 15.00 น.	● งานที่ปฏิบัติด้วยมือ
15.00 - 16.00 น.	● พลศึกษา และเพลง ● ดูแลพีช และสัตว์

โดยสรุปการสอนตามหลักสูตรของมอนเตสซอรี จะทำให้เด็กมีสมาธิ แข็งแรง เรียนรู้ด้วยตนเอง มีความพึงพอใจ รับรู้ เข้าใจ และมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและสิ่งแวดล้อม

2.3 อุปกรณ์การสอนแบบมอนเตสซอรี

สิ่งแวดล้อมและอุปกรณ์ที่ได้เตรียมไว้อย่างพร้อมเพียง เป็นองค์ประกอบสำคัญสำหรับวิธีการสอนแบบมอนเตสซอรี สิ่งแวดล้อมของห้องเรียนต้องจัดให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก จัดวางรูปแบบเพื่อช่วยให้เด็กพบความสำเร็จ เกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และเรียนรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัว ด้วยการที่เด็กได้เข้าไปสัมผัสกับงานที่ตนเองได้พบเห็นในชีวิตประจำวัน การเรียนแบบนี้ต้องการพื้นที่ว่างสำหรับเด็ก เพื่อเด็กจะได้นั่งทำงานทั้งบนเก้าอี้ และพื้นด้วยการปูพรม ปูเสื่อ อุปกรณ์จัดทำด้วยสื่ออ่อนๆ และน้ำหนักเบา การเลือกอุปกรณ์ประกอบต่างๆ จะเลือกมาเป็นส่วนประกอบทำให้เกิดความสวยงาม อุปกรณ์ที่ไม่สมบูรณ์จะต้องนำออกไปจากชั้นวางอุปกรณ์ ห้องต่างๆ รวมถึงบริเวณภายในและภายนอกเปิดติดต่อกันได้ เด็กมีความรับผิดชอบในการจัดห้องให้สะอาดและมีระเบียบ

มอนเตสซอรี จัดเตรียมอุปกรณ์การสอนใหม่โดยการสังเกตเด็ก สังเกตการใช้อุปกรณ์ของเด็ก สิ่งที่เด็กใช้ก็จะให้คงไว้เพื่อใช้ต่อไป สิ่งที่เด็กไม่สนใจก็จะขจัดทิ้งไป อุปกรณ์ที่ใช้ตั้งแต่เริ่มแรกมีการสอนแบบมอนเตสซอรี ก็ยังใช้กับโรงเรียนแบบมอนเตสซอรีในปัจจุบัน อย่างไรก็ตามอุปกรณ์ที่ใช้จะแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น โรงเรียนในสหรัฐอเมริกาที่เป็นสมาชิกของสมาคม American Montessori Society ได้เพิ่มเติมอุปกรณ์ที่ทันสมัยอีกมากมาย

การจัดทำอุปกรณ์เพื่อมุ่งจะกระตุ้นความต้องการในการทำงานของเด็ก และการเรียนโดยการปฏิบัติ อุปกรณ์จะช่วยให้เด็กควบคุมตัวเองได้ดีขึ้น และทำงานได้ตามลำดับจากง่ายไปสู่งานที่ยากขึ้นไปตามลำดับ

อุปกรณ์ของมอนเตสซอรีแต่ละชิ้น จะมีจุดมุ่งหมายเฉพาะ จุดเน้นอยู่ที่การรับรู้โครงสร้างของอุปกรณ์ที่จัดไว้ เพื่อทำให้เกิดการรับรู้โดยผ่านทางประสาทสัมผัส และการเคลื่อนไหว อุปกรณ์แต่ละชิ้นครูจะต้องสาธิตวิธีการใช้อุปกรณ์ให้เด็กดูก่อน ด้วยวิธีการที่ทำให้เด็กเกิดความสนใจและอยากทำงานกับอุปกรณ์นั้นต่อไป อุปกรณ์จะมีลำดับความยากง่ายต่อเนื่องกันไป มีความสัมพันธ์กับวิชาที่เรียนต่อไป และตอบสนองความต้องการสำหรับช่วงเวลาหลักของชีวิต

อุปกรณ์แต่ละชุดที่จัดเอาไว้สำหรับห้องเรียนที่มีเด็ก 40 คน มอนเตสซอรีได้จัดอุปกรณ์คู่ขนานสำหรับเด็กที่ต้องการงานเพิ่มเติม อุปกรณ์ของมอนเตสซอรีเป็นอุปกรณ์สำหรับแก้ไขข้อผิดพลาดด้วยตนเอง เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตในสังคม และเป็นประโยชน์ในการเริ่มเรียนรู้

อุปกรณ์พื้นฐานในห้องเรียนแบบมอนเตสซอรี สำหรับเด็กอายุ 2 ปี หรือ 3 ปี ถึงอายุ 6 ปี มีดังนี้

■ อุปกรณ์สำหรับแบบฝึกหัดกลุ่มประสบการณ์ชีวิต

● กรอบไม้ชุดเครื่องแต่งกาย

- ตัดกระดุมใหญ่   - ตัดกระดุมเล็ก
- ตัดแป๊ะ   - รูดซิป
- ตัดตะขอ   - ตัดเข็มกลัด
- คาดเข็มขัด   - ร้อยตาไก่
- ผูกโบ

● อุปกรณ์สำหรับซัก และรีดผ้า

● อุปกรณ์ชุดทำความสะอาดรองเท้า

● อุปกรณ์ทำความสะอาดห้อง

- ไม้กวาดชนิดต่าง ๆ   - ผ้าเช็ดพื้น

- ตะแกรงชั้นขยະ
- วัสดุทำความสะอาดสำหรับอุปกรณ์การล้างในห้องเรียน
  - อ่าง
  - ฟองน้ำ
  - ถังน้ำ
  - แปรง
  - เขี่ยก้นน้ำ
- ถ้วยชาม และช้อนส้อมสำหรับอาหารกลางวัน
- อุปกรณ์การทำสวน
- วัสดุสำหรับงานที่ปฏิบัติด้วยมือ
  - ดินเหนียว
  - สีน้ำ
- อุปกรณ์ทางพลศึกษา
  - เส้นบนพื้น
  - บาร์คู้ ฯลฯ

□ อุปกรณ์ทางด้านประสาธสัมพันธ์

- **ประสาธสัมพันธ์ทางตา .....มิติ**
  - ทรงกระบอกมีจุด ทำด้วยไม้ ซึ่งมีความแตกต่างใน ความสูง เส้นผ่าศูนย์กลาง และความแตกต่างทั้งในด้านความสูง และเส้นผ่าศูนย์กลาง
  - อุปกรณ์ที่เรียงลำดับตามขนาด 3 ชุด .....ลูกบาศก์ และปริซึม
- **ประสาธสัมพันธ์ทางตา .....รูปร่าง**
  - ตู้ครอบรูปทรงเรขาคณิตทำด้วยไม้ จำนวน 33 แผ่น
  - บัตรภาพชุดรูปทรงเรขาคณิต ชุดของรูปทรงที่บ เส้นรอบนอกหนา เส้นรอบนอกบาง
  - ชุดรูปสามเหลี่ยมสร้างสรรค์ 4 ชุด ซึ่งความยากจะเพิ่มขึ้นในแต่ละชุด และประกอบด้วยรูปสามเหลี่ยมหลายรูปแบบ
  - รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า รูปสามเหลี่ยม รูปหลายเหลี่ยม รูปทรงเรขาคณิตที่ผิดปกติ มีความแตกต่างกันในขนาด มุม และด้าน
- **ประสาธสัมพันธ์ทางตา..... สี**

แก่

- แถบสี 3 ชุด สีชุดเริ่มต้น ชุดที่ 2 และชุดสี เพื่อเรียงลำดับสีอ่อน-

ผ้าเรียงลำดับสีและโครงสร้าง

- **ประสาธน์สัมพัทธ์ทางการสัมพัทธ์.....โครงสร้าง**

- กระดาษสัมพัทธ์ และแผ่นไม้ กระดาษทรายเรียงลำดับหยาบ-เรียบ

- **ประสาธน์สัมพัทธ์ทางการสัมพัทธ์ และการกะประมาณน้ำหนัก**

- แผ่นไม้ ประกอบด้วยไม้ 3 ชนิด ซึ่งเรียงน้ำหนักจากเบา-หนัก

- **ประสาธน์สัมพัทธ์เกี่ยวกับอุณหภูมิ**

- ขวด บรรจุน้ำทำด้วยโลหะ

- **ประสาธน์สัมพัทธ์ทางการสัมพัทธ์พิจารณามิติ และของแข็งทรงทึบ โดยใช้ความจำทางด้านกลลัมเนื้อ และตา**

- แท่งรูปทรงเรขาคณิตทึบ ทำด้วยไม้
- วัสดุต่าง ๆ เพื่อใช้ในการเปรียบเทียบ

- **ประสาธน์สัมพัทธ์ทางหู**

- ระฆังชุดทองเหลือง 2 ชุด อยู่บนฐานไม้ สำหรับความแตกต่างของ

เสียง และศึกษาตัวโน้ต

- **อุปกรณ์สำหรับการศึกษาด้านวิชาการ**

- **การเตรียมสำหรับการเขียน**

- อักษรกระดาษทราย พลาสติก และแบบแข็ง
- ดินสอสี และกระดาษ

- **การนำไปสู่การเรียนรู้คณิตศาสตร์**

- ปริซึมไม้ แต่ละส่วนทาสีสลับกัน คือแดงสลับกับน้ำเงิน
- กล่องนับแท่งไม้/นับตะเกียบ ที่มีไม้จำนวนเพียงพอสำหรับนับลง

ไปในกล่องที่เรียงเลข 0-9

- พลาสติกสำหรับนับ และบัตรเลขที่ 1-10
- บัตรเลขกระดาษทราย 0-9
- ลูกปัดสีทอง.... หน่วย ลิบ ร้อย พัน

- แผ่นไม้สลับเลข ที่มีช่องสำหรับแถบไม้ใส่ได้ สำหรับ 10-99

- **อุปกรณ์สำหรับการศึกษาด้านพฤกษศาสตร์**

- ชุดกรอบไม้สำหรับศึกษารูปทรงของใบ ดอกไม้ และต้นไม้

- ภาพแผนที่ที่ร่างไว้สำหรับศึกษาประเทศ เมืองหลวง และธง

- **อุปกรณ์สำหรับดนตรี**

- ชุดของแผ่นไม้สำหรับศึกษาตัวโน้ต

ในปัจจุบันนี้อุปกรณ์ของมอนเตสซอรี มีการผลิตและจำหน่ายไปทั่วโลก ประมาณ 70 ประเทศ โดยมีโรงงานที่เป็นศูนย์กลางอยู่ที่อัมสเตอร์ดัม ประเทศเนเธอร์แลนด์

2.4 การประเมินผลการสอนแบบมอนเตสซอรี

การประเมินผลการสอนแบบมอนเตสซอรีใช้การสังเกตความสามารถในการทำกิจกรรมของเด็กในแต่ละกลุ่มวิชา สังเกตการใช้อุปกรณ์การเรียนแต่ละชิ้นของเด็ก โรงเรียนรายงานผลการเรียนของนักเรียนโดยการส่งผลงานของนักเรียนกลับบ้านทุกวันศุกร์ กำหนดช่วงเวลาให้ผู้ปกครองได้สังเกตการเรียนการสอนของโรงเรียน ครูและผู้ปกครองได้พบปะพูดคุยเกี่ยวกับความสามารถของเด็ก นอกจากนี้มีแบบการประเมินผลความสามารถของนักเรียนในการใช้อุปกรณ์ต่างๆ โดยลงวันที่หรือขีดเครื่องหมายถูกหลังรายการอุปกรณ์ที่นักเรียนทำได้คล่องแคล่ว และเข้าใจในการใช้อุปกรณ์ได้อย่างถูกต้องแล้ว และพร้อมที่จะรับการสาธิตจากครูสำหรับการใช้อุปกรณ์ขั้นที่ยากขึ้นไปอีก แล้วจัดทำเป็นรายงานให้ผู้ปกครองได้ทราบอีกครั้ง

2.5 การสอนสามขั้นตอนของมอนเตสซอรี

แนวทางการสอนแบบมอนเตสซอรีเพื่อเชื่อมโยงภาษากับอุปกรณ์หรือสิ่งของ มี 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การสังเกตเห็นลักษณะเฉพาะของสิ่งนั้น ทำให้เชื่อมโยงสิ่งที่ครูสาธิตให้ดูกับ ชื่อของสิ่งนั้นได้ “นี่คือ.....”

ขั้นที่ 2 การสังเกตเห็นความแตกต่าง เพื่อให้มั่นใจว่า เด็กเข้าใจเมื่อบอกเด็กว่า “อันไหน.....”

ขั้นที่ 3 การเห็นความแตกต่างระหว่างสิ่งทีคล้ายคลึงกัน และสามารถบอกชื่อของสิ่งของสิ่งนั้นได้ขั้นตอนนี้เพื่อจะได้ทราบว่า เด็กจำชื่อสิ่งต่างๆ ที่ครูสาธิตให้ดูได้หรือไม่ เช่น ชี้ที่สิ่งของแล้วถามว่า “อันนี้อะไร ....”

ตัวอย่าง การนำเสนอการสอน 3 ขั้นตอน โดยใช้อุปกรณ์ คือ กล้องสี 2 กล้อง

กล้องสี 1 ประกอบด้วย แถบสี 3 คู่ คือ แดง น้ำเงิน และเหลือง

กล้องสี 2 ประกอบด้วย แถบสี 11 คู่ คือ ประกอบด้วยสีต่างๆ รวมทั้งสีขาวและสีดำ

สีกล้องที่ 1 เริ่มตรวจสอบก่อนว่าเด็กไม่มีข้อบกพร่องทางสายตาในการมองเห็นสีได้ถูกต้อง คือ ตาไม่บอดสี วางแถบสีไปที่ละสีทั้ง 3 สี แล้วบอกเด็กว่า มีสีที่แตกต่างกันหรือไม่ ต่อมาครูจะพูดว่า ครูจะเล่นกับสีที่เหมือนกัน ครูเอาสีที่เหมือนกันวางคู่กัน แล้วเอาแถบสี ออกมา บอกว่าจะเล่นกับสีที่เหมือนกัน สีต่าง ๆ เหล่านี้มีชื่อ แล้วเริ่มวิธีการสอน 3 ขั้นตอน

ขั้นที่ 1 “นี่คือสีแดง” ครูบอกเด็กพร้อมหยิบแถบสีแดงขึ้นมา เด็กจะเห็นสีและได้ยินชื่อสี

“นี่คือสีเหลือง” ครูบอกเด็กพร้อมหยิบแถบสีเหลืองขึ้นมา เด็กจะเห็นสีและได้ยินชื่อสี

“นี่คือสีน้ำเงิน” ครูบอกเด็กพร้อมหยิบแถบสีน้ำเงินขึ้นมา เด็กจะเห็นสีและได้ยินชื่อสี

ขั้นที่ 2 “อันไหนสีน้ำเงิน” ครูถามเด็ก แล้วให้เด็กหยิบแถบสีน้ำเงินขึ้นมา

“อันไหนสีเหลือง” ครูถามเด็ก แล้วให้เด็กหยิบแถบสีเหลืองขึ้นมา

“อันไหนสีแดง” ครูถามเด็ก แล้วให้เด็กหยิบแถบสีแดงขึ้นมา

ขั้นที่ 3 “อันนี้สีอะไร” ครูถามเด็กพร้อมชี้ไปที่แถบสีแดง ให้เด็กตอบ

“อันนี้สีอะไร” ครูถามเด็กพร้อมชี้ไปที่แถบสีเหลือง ให้เด็กตอบ

“อันนี้สีอะไร” ครูถามเด็กพร้อมชี้ไปที่แถบสีน้ำเงิน ให้เด็กตอบ

หมายเหตุ : ในขั้นที่ 1 ครูเริ่มต้นด้วยสีแดง และจบด้วยสีน้ำเงิน

ในขั้นที่ 2 ครูจะเริ่มต้นด้วยสีน้ำเงินก่อน เนื่องจากเป็นสีสุดท้ายของขั้นที่ 1 และเด็กยังจำได้

ในขั้นที่ 3 เนื่องจากครูพูดชื่อสีแดงเป็นสีสุดท้ายในขั้นที่ 2 ครูจึงเริ่มต้นด้วยการถามที่สีแดงก่อน

การสอน 3 ขั้นตอนนี้ จะดำเนินการไปที่ละขั้นหรือมากกว่า 1 ขั้นในการสอนแต่ละครั้ง ขึ้นอยู่กับความพร้อมของเด็ก ซึ่งครูจะต้องสังเกตเอง

ในการสอนเรื่องแถบสี เมื่อเด็กรู้สีพื้นฐานทั้งสามสีแล้ว ครูจะบอกให้เด็กทราบว่าเด็ก
รู้สีพื้นฐานคือแม่สีแล้ว เมื่อนำสีทั้งสามมาผสมกันจะได้สีต่างๆ อีกมากมาย แล้วถามเด็กว่าสนใจจะ
ผสมสีเป็นสีอื่นๆ บ้างไหม เด็กอายุ 3 ปีครึ่ง หรือ 4 ปีครึ่ง ส่วนมากพร้อมจะทำได้ ครูก็สามารถ
สอนได้ ด้วยการนำขวดน้ำ แม่สีทั้งสามสีนำมาวางคู่กับแถบสี ครูแสดงวิธีการทำให้ดู โดยเอาสี 2 สีมา
ผสมกันในขวด เขย่าขวด เด็กจะเห็นสีที่ต่างไปแต่อาจไม่รู้จักรู้ชื่อ ต่อไปเด็กก็อาจจะเอาสีอื่นมาผสมกัน
เด็กจะพบว่าเมื่อนำสีต่างๆ มาผสมกันจะมีสีใหม่เกิดขึ้น แต่เด็กจะยังไม่รู้จักรู้ชื่อ ก็ไม่เป็นไร ให้เด็กได้
ทำและมีประสบการณ์เกี่ยวกับสี

สีกล่องที่ 2 นำสีกล่องที่ 2 ออกมา เพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจให้แก่เด็ก เราจะ
เลือกสีที่เด็กรู้จักแล้วในกล่องที่ 1 คือ แดง น้ำเงิน และเหลือง แล้วถามเด็กว่า หนูรู้จักสีเหล่านี้แล้วใช่
ไหม จะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกว่าตัวเองรู้จักสีแล้ว มีความสนใจที่อยากจะทำงานต่อไป

ต่อจากนั้นครูอาจจะนำสีเขียว (ถ้าเด็กเคยผสมสีน้ำเงินกับสีเหลืองแล้ว) แต่ถ้าเด็กยังไม่
เคยผสมสี ก็ใช้สีอะไรก็ได้ สมมุติว่า เด็กเคยผสมสีแล้ว ครูเริ่มวิธีการสอน 3 ขั้นตอน ได้ดังนี้

- ขั้นที่ 1** “นี่คือสีเขียว” ครูบอกเด็กพร้อมหยิบแถบสีเขียวขึ้นมา เด็กจะเห็นสีและได้ยินชื่อสี
“นี่คือ สีม่วง” ครูบอกเด็กพร้อมหยิบแถบสีม่วงขึ้นมา เด็กจะเห็นสีและได้ยินชื่อสี
“นี่คือ สีส้ม” ครูบอกเด็กพร้อมหยิบแถบสีส้มขึ้นมา เด็กจะเห็นสีและได้ยินชื่อสี

ขั้นที่ 2 ครูกระจายสีทั้งสาม เพื่อตรวจสอบความเข้าใจของเด็ก และพูดว่า “นำสี
เขียว มาให้ครู “สีที่สีส้ม” “เอาสีม่วงมาวางไว้ที่นี้” ครูจะต้องคอยสังเกต ถ้าพบว่าเด็กหยิบผิด ต้อง
พยายามใช้ภาษาท่าทางให้เด็กทำได้ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่เด็ก เช่น บอกให้หยิบสีเขียว เด็กไม่
ทราบ ครูอาจจะพูดแล้วเอามือไปไว้ใกล้ๆ สีเขียว เด็กก็จะหยิบได้ถูกต้อง ถ้าดูว่าเด็กเบื่อครูจะต้องเลิก
สอน แล้วค่อยมาสอนใหม่

ขั้นที่ 3 ครูหยิบแถบสีขึ้นมาทีละสี ถามว่าสีอะไรแล้วให้เด็กตอบ สุดท้ายครูพูดว่า
“เอาละนักเรียนรู้จักสีแล้ว” พร้อมกับสัมผัสตัวเด็ก เด็กจะเกิดความภาคภูมิใจต่อผลงานของตัวเอง

ต่อจากนั้นก็เชื่อมโยงกับสีรอบตัวเด็ก โดยนำแถบสีไปจับคู่กับสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่รอบ
ตัว เช่น แถบสีเขียวเอาไปทาบบกับใบไม้ เสื้อผ้า สีน้ำเงินไปทาบบกับอุปกรณ์หรือสิ่งอื่นๆ รอบตัวในห้อง
นอกห้อง เด็กจะสังเกตเห็นว่าเป็นสีเดียวกันจริง แต่จะมีสีแก่-สีอ่อนต่างกัน ก็จะนำไปสู่ความสนใจ
และการสอนสีกล่องที่ 3 ที่เป็นการลำดับสีแก่-อ่อนต่อไป

ในการสอนเด็ก โดยนำวิธีการสอน 3 ขั้นตอน เราจะใช้สิ่งที่แตกต่างกันเพียง 3 ขั้นเท่านั้น และรวม
แล้วต้องไม่มากกว่า 6 ขั้น เด็กอายุระหว่าง 3-6 ปี จะทำได้เท่านี้ ถ้าเป็นการจับคู่ของ 6 ขั้น จะใช้ของ 3 คู่
เฉพาะในส่วนที่นำเสนอใหม่นี้ต้องไม่เกิน 3 แต่ถ้ารวมกับของเดิมที่เด็กเรียนรู้แล้วเกิน 3 ได้

เพื่อให้เห็นภาพการทำงานของครูกับอุปกรณ์ที่จะสาธิตให้เด็กดู เริ่มตั้งแต่หยิบอุปกรณ์มาวางทำงานกับอุปกรณ์โดยครูและเด็ก จนถึงการเก็บอุปกรณ์กล่องสี 1 (และ 2) จึงขอนำเสนอรายละเอียดเพื่อเสริมความเข้าใจ ดังนี้

กิจกรรม	สีกล่องที่ 1 และ สีกล่องที่ 2
กิจกรรมที่ควรจะปฏิบัติก่อน	กิจกรรมเกี่ยวกับประสาทสัมผัส กิจกรรมเกี่ยวกับขนาดมิติ
อายุเด็ก	3 ปี
อุปกรณ์	1. แถบสีกล่องที่ 1 ประกอบด้วยสี 3 สี คือ แดง น้ำเงิน และเหลือง สีละ 1 คู่ แถบสีกล่องที่ 2 ประกอบด้วยแถบสี 11 สี คือ สีแดง น้ำเงิน เหลือง เขียว ส้ม ม่วง น้ำตาล ขาว ดำ เทา และ ชมพู สีละ 1 คู่ 2. กล่องใส่แถบสีทั้งหมด 3. เลื่อ
จุดประสงค์	1. เพื่อฝึกให้เด็กแยกสีได้ 2. เพื่อเสริมสร้างให้เด็กมีการรับรู้เรื่องสี 3. เพื่อสอนให้เด็กรู้จักสี 4. เพื่อฝึกให้เด็กรับรู้สีต่าง ๆ รอบตัว
ขั้นตอนการแสดง	1. ครูจูงมือเด็กไปที่ชั้นวางอุปกรณ์ 2. ครูยกกล่องสี 1 (หรือ 2) ไปที่เลื่อ 3. ครูวางกล่องสีไว้ทางด้านซ้ายมือบนของเลื่อ 4. ครูเปิดกล่องสี แล้วเอาฝาวางไว้ใต้กล่อง 5. ครูแนะนำเด็กว่า “นี่คือกล่องสี 1” (หรือ “นี่คือกล่องสี 2”) 6. ครูนำแถบสีออกมาจากกล่อง โดยจับบริเวณขอบของแถบสี แล้ววางให้คละกัน 7. ครูจับคู่สีที่เหมือนกันแล้ววางเป็นแถวคู่ลงมา โดยให้ส่ายหน้า ถ้าสีไม่เหมือนกัน เทียบลงมาจนเจอสีที่เหมือนกันจึงพยักหน้า แล้วจับคู่วางไว้ด้วยกัน

8. ครูเก็บแถบสีคี่ในใส่กล่อง โดยจับบริเวณขอบแถบสีและเก็บใส่คี่กล่องทีละอัน ครูสามารถใช้มือซ้ายช่วยในการจัดเพื่อให้เก็บได้ง่ายขึ้น
9. ครูให้เด็กลองทำดูบ้าง
10. ครูนำกล่องสีไปเก็บที่ชั้นวางอุปกรณ์ตามเดิม

สิ่งที่เด็กจะได้รับ

1. เด็กได้เรียนรู้การจับขอบของแถบสี
2. เด็กได้เรียนรู้ชื่อของสีต่าง ๆ

การประเมินผล

ครูสังเกต เด็กจับคู่สีได้หรือไม่

หมายเหตุ ในขั้นต่อไป ครูสามารถ

1. ให้เด็กจับคู่แถบสีกับอุปกรณ์ที่สีเหมือนกัน
2. ให้เด็กจับคู่แถบสีกับรูปภาพที่สีเหมือนกัน
3. สอนชื่อของสีต่างๆ โดยการใช้การสอนสามขั้นตอน โดยค่อยๆ ทอยสอน

3. ครูในระบบมอนเตสซอรี

จุดสำคัญในความสำเร็จของการสอนแบบมอนเตสซอรี คือ ครูจะต้องได้รับการฝึกฝนมาโดยเฉพาะให้รู้แนวทางในการที่จะจัดห้องเรียน การจัดการเรียนการสอนและจัดหลักสูตรให้เด็กได้เรียนรู้ความต้องการตามธรรมชาติในแต่ละขั้นตอนของพัฒนาการตามวัย ครูทำงานกับเด็กภายใต้ความเชื่อที่ว่า เด็กสามารถกระตุ้นให้เรียนรู้ได้อย่างธรรมชาติ เมื่อเด็กสนใจสิ่งที่กำลังเรียนอยู่ เขาจะทำงานของเขาเอง วินัยในตนเองและสมาธิก็จะเกิดขึ้น การให้รางวัลเพื่อเป็นการกระตุ้นนั้นไม่จำเป็น ครูทำเพียงการสร้างเชื่อมั่น สร้างความมั่นคง ปลอดภัยทางจิตให้เกิดขึ้นแก่เด็ก

ครูที่จะสอนแบบมอนเตสซอรี จะต้องได้รับการฝึกฝนและเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติจากสถาบันฝึกหัดครูที่ได้รับการรับรองจากสมาคมระดับชาติหรือระดับนานาชาติ การเรียนโดยทั่วไปประมาณ 2 ปี ช่วงเวลาเรียนสถาบันเป็นผู้กำหนด การฝึกปฏิบัติงานการสอนกับเด็กในโรงเรียนและจัดทำคู่มือการสอนด้วยตนเอง ก็เป็นส่วนสำคัญอย่างหนึ่งในการเรียน

การทำหน้าที่ครูปฐมวัยในระบบมอนเตสซอรี

ครูมอนเตสซอรีทำงานมากกว่าที่กำหนดไว้ในหลักสูตร สิ่งสำคัญคือช่วยให้เด็กได้ไปถึงในสิ่งที่เขาต้องการและพร้อมที่จะเรียน ไม่ได้สอนเพื่อให้เด็กได้เกรดดีๆ แต่เป็นการทำงานกับเด็กเพื่อให้เด็กมีพื้นฐานในการรักการเรียนรู้ ครูจะต้องทำความเข้าใจเด็กแต่ละคนว่ามีลักษณะเฉพาะตัวในการเรียนรู้และพื้นฐานทางอารมณ์อย่างไร

ดร. มอนเตสซอรี เชื่อว่าครูควรให้ความสนใจเด็กเป็นรายบุคคล ดูแลให้เด็กได้รู้จักการคิด สำรวจ ตรวจสอบ และแสวงหาคำตอบด้วยการค้นคว้าด้วยตนเอง จุดประสงค์หลักของการศึกษาแบบมอนเตสซอรีที่ครูจะต้องใส่ใจ คือ **ช่วยเด็กให้เรียนอย่างอิสระ ให้เด็กมีความอยากรู้อยากเห็น มีความคิดสร้างสรรค์ ได้พัฒนาสติปัญญา** ดังนั้นครูของมอนเตสซอรีจะต้องเป็นผู้อำนวยความสะดวก เป็นพี่เลี้ยงดูแล เป็นผู้ให้คำแนะนำแก่เด็ก ซึ่ง ดร. มอนเตสซอรีใช้คำว่า “ผู้อำนวยการ” (director or directress) แทนคำว่าครู (teacher) โดยหมายถึง บทบาทของผู้ประสานงาน แต่ปัจจุบันโรงเรียนมอนเตสซอรีพอใจจะเรียกครูว่า “ผู้แนะนำ” (guide) แต่ไม่ว่าจะเรียกอย่างไรก็ตาม การเรียนการสอนต้องให้เด็กเป็นศูนย์กลางในการเรียน

บทบาทของครู จะไม่ใช่การทำงานกับเด็กทั้งสิ้น บทบาทแรกคือการเตรียมและดูแลสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ทางสติปัญญา ทางอารมณ์ และทางสังคม ของเด็กที่จะเข้าไปทำงาน โดยจัดโอกาสที่เหมาะสมเพื่อให้เด็กแต่ละคนในชั้นได้พบกับสิ่งที่ต้องการและสนใจ การดูแลเด็กในการเรียน

ด้วยตนเอง ต้องให้ความชัดเจนแก่เด็ก และให้ข้อมูลที่จำเป็น เช่น ชื่อของอุปกรณ์ สถานที่วางบนชั้นวางของ วิธีการใช้อุปกรณ์

ครูจะต้องสังเกตเด็กเพื่อจะได้ทราบความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของเด็ก รู้จุดอ่อน จุดแข็ง เพื่อช่วยจัดหลักสูตรและจัดทางเลือกต่าง ๆ ให้เด็กได้พบกับความสำเร็จ

นอกจากนี้ ดร. มอนเตสซอรี ยังได้กล่าวถึงลักษณะของครูปฐมวัย โดยเน้นย้ำถึงความสำคัญของครูในระบบมอนเตสซอรี ดังนี้

ครูจะต้องมีความรักต่อเด็ก มีเจตคติที่ดีต่อการทำงานกับเด็ก

2. ความสามารถในการสังเกต มีความสำคัญต่อการทำงานของครูอย่างมาก เพราะจากการสังเกตเด็ก ครูจะสามารถรู้ถึงความต้องการของเด็ก ทราบว่าเด็กต้องการเรียนรู้เรื่องใด ทำอะไรได้บ้าง มีปัญหาอะไร และครูจะเข้าไปช่วยได้อย่างไร มอนเตสซอรีได้กล่าวว่า บุคคลใดที่ไม่มีความสามารถในการสังเกตย่อมจะเป็นครูที่ดีไม่ได้

3. ครูต้องให้อิสระแก่เด็กในการตัดสินใจ ให้โอกาสในการเลือก ให้เด็กได้เสี่ยงในการทำงานและได้เรียนรู้จากความผิดพลาดที่เกิดขึ้น อุปกรณ์ของมอนเตสซอรีจะเป็นสิ่งที่ช่วยให้เด็กค้นพบผลของการทำงานของตนเอง

4. ครูต้องมีความสามารถในการจัดเตรียมสิ่งแวดล้อม มีอุปกรณ์ต่างๆ ที่ช่วยพัฒนาทักษะ กลไก ประสาทสัมผัส การเคลื่อนไหว และวิชาการ เด็กจะได้เลือกและทำงานด้วยตนเอง มอนเตสซอรีพบว่าเด็กจะมีสมาธิและนั่งทำงานได้เป็นเวลานานในสิ่งที่เด็กสนใจ เมื่อเด็กทำงานใด มักจะทำซ้ำ ๆ จนกระทั่งมีความมั่นใจและชำนาญในการกระทำสิ่งนั้น

5. ครูต้องจัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับพัฒนาการและความต้องการของเด็ก เด็กจะมีแรงจูงใจภายในที่จะทำงานให้สำเร็จด้วยตนเอง เมื่อทำงานสำเร็จนั้นคือ รางวัลที่เกิดขึ้นภายในจิตของเด็ก ดังนั้นการสอนแบบมอนเตสซอรีจะเน้นแรงจูงใจภายใน มีใช้แรงจูงใจภายนอก เช่น การให้รางวัล เหมือนที่ทำกันโดยทั่วไป

บทบาทและความรับผิดชอบของครูในระบบมอนเตสซอรี

1. เป็นผู้เชื่อมโยงระหว่างเด็กและสิ่งแวดล้อมที่เตรียมไว้
2. เป็นผู้สังเกตและแปลความหมายสิ่งที่เด็กต้องการ
3. เป็นผู้ทำการทดลอง ปรับปรุงสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับความสนใจและความต้องการของเด็ก
4. เป็นผู้จัดเตรียมสิ่งแวดล้อมให้กับเด็กในสภาพที่สมบูรณ์ที่สุด
5. ประเมินการทำงานของตนเอง และประเมินความก้าวหน้าของเด็กแต่ละคนทุกด้าน

กัน

6. เป็นบุคคลที่ให้ความเคารพและปกป้องดูแลเด็กได้
7. เป็นผู้ให้การสนับสนุน ให้ความรัก และดูแลเอาใจใส่เด็กแต่ละคนอย่างเท่าเทียม
8. เป็นผู้รายงานผลความก้าวหน้าของเด็กให้ผู้ปกครองทราบ
9. เป็นผู้ชักชวนให้เด็กรู้สึกชอบ และอยากทำอุปกรณ์ที่ครูสาธิตให้ดู โดยไม่ต้องกระตุ้น
10. เป็นแบบอย่างที่ดีในด้านพฤติกรรมให้กับเด็ก
11. เป็นผู้ที่รู้จักประนีประนอม สร้างสันติให้เกิดขึ้น มีความสุภาพอ่อนโยน
12. รู้จักวินัย ไม่ตัดสินเด็กแต่ละคนจากความรู้สึกของตนเอง

4. โรงเรียนอนุบาลแบบมอนเตสซอรี

แนวทางการเรียนการสอนแบบมอนเตสซอรี ได้นำมาปรับใช้ในบริบทสังคมไทยที่ โรงเรียนอนุบาลการแก้ว เมื่อ ปี พ.ศ. 2529 และยังคงดำเนินการมาจนถึงปัจจุบัน ดังกิจกรรมการเรียนการสอนต่อไปนี้

4.1 เด็กทำอะไรที่โรงเรียน

4.1.1 ก่อนเข้าเรียน

เด็กเริ่มมาโรงเรียนจำนวนมากในช่วงเวลา 08.00 น. โดยมีครูคอยดูแลรับเด็ก เมื่อมาถึงเด็กจะนำของไปเก็บและส่งการบ้านในตะกร้าที่กำหนด ครูจะหยิบสมุดเล่มเล็กที่บ้านที่ทำการสื่อสารระหว่างครูและผู้ปกครองมาอ่าน เพื่อรับทราบข้อความที่ผู้ปกครองเขียนมา เด็กๆ จะกระจายกันไปตามจุดต่าง ๆ วิ่งเล่นในสนามและบริเวณต่าง ๆ เล่นในสนามหญ้าจริง สนามหญ้าเทียม เล่นของเล่นที่นำมาจากบ้าน เด็กที่นำขนมและนมมาจากบ้าน จะเอามาฝากให้ครูเก็บไว้ เพื่อรับประทาน และดื่มตามเวลา สำหรับเด็กที่นำอาหารเข้ามาจากบ้านจะนั่งรับประทานอาหารเช้า

4.1.2 เวลาเรียน

เวลาเรียนจะเริ่มตั้งแต่เวลา 8.40 น. โดยแบ่งเด็กออกเป็นกลุ่มๆ กลุ่มละประมาณ 6-9 คน ไม่ได้จำแนกอายุของเด็ก แต่ละกลุ่มมีครูประจำกลุ่มคอยดูแลและเป็นผู้จัดเตรียมกิจกรรมในแต่ละสัปดาห์ให้เด็ก

การเรียนในแต่ละวัน เด็กจะสลับกันเข้าไปเรียนกิจกรรมต่างๆ ทุกกิจกรรม โดยเข้าเรียนกิจกรรมละ 20 นาที คือ กิจกรรมวิทยาศาสตร์ กิจกรรมพืชผักสวนครัว กิจกรรมประกอบอาหาร กิจกรรมเกมการศึกษา กิจกรรมห้องสมุด กิจกรรมวัฒนธรรมไทย กิจกรรมศิลปะ กิจกรรมกลางแจ้ง สำหรับกิจกรรมมอนเตสซอรี จะใช้เวลา 1 ชั่วโมง

เมื่อเด็กเข้าไปพบครูประจำกิจกรรมจะทำความเคารพและพูดพร้อมๆ กันว่า “นักเรียนพนมมือ นักเรียนกราบ สวัสดีค่ะ/ครับ คุณครู เมื่อจบกิจกรรมก็จะกล่าวเช่นกัน

การทำกิจกรรมมอนเตสซอรี เด็กจะไปเลือกหยิบอุปกรณ์มอนเตสซอรีที่จัดไว้ที่ชั้นซึ่งแยกไว้ตามกลุ่มวิชาได้ตามความสนใจแล้วไปนั่งทำงานกับอุปกรณ์ บางคนทำที่โต๊ะ บางคนเอาเลื้อยฝืนเล็กมานั่ง แล้วแต่การเลือกอุปกรณ์ใดจะเหมาะสมกับการทำงานรูปแบบใด เด็กโตจะนั่งทำงานด้วยตนเอง สำหรับเด็กเล็กบางคนยังต้องเดินมาขอความช่วยเหลือจากครูในการทำงานกับอุปกรณ์ จัดวางอุปกรณ์ ครูจะเข้าไปช่วยแล้วถอยออกมาให้เด็กทำงานเอง เด็กจะหยิบอุปกรณ์กรณีที่ว่าอยู่ที่ชั้นออกมาทำงาน ทำเสร็จจะเก็บแล้วหยิบชิ้นใหม่ออกมาทำ เวียนไปเรื่อยๆ มีทั้งอุปกรณ์ที่ทำคนเดียว ทำร่วม

กับเพื่อน บางคนเอาเสื้อไปวางใกล้กัน และมีการพูดคุยกันเป็นระยะๆ บางคนก็จะทำอุปกรณ์แต่ละชิ้นใช้เวลานาน บางคนก็จะทำเสร็จเร็ว แล้วเปลี่ยนอุปกรณ์ชิ้นใหม่ สิ่งที่เด็กหยิบมาทำมีทุกกลุ่มวิชาการใน**กลุ่มประสบการณ์ชีวิต** เด็กจะทำอุปกรณ์ช่อดรอกเท้า เซ็ดกระดาษ อาน้ำตุ๊กตา ล้างมือ ชัดเล็บ งานทอ งานตำ งานตัดงานคืบฟองน้ำ ฯลฯ **กลุ่มประสาทสัมผัส** เด็กทำงานกับรูปทรงเรขาคณิตที่บิ รูปเหลี่ยมสร้างสรรค์ ปิดตาทำทรงกระบอกมีจุด และต่อทรงกระบอกไว้จุดเป็นหอคอย ฯลฯ **กลุ่มวิชาการ** เด็กทำงานกับแผ่นตัวพยัญชนะ ก-ฮ และวางตัวพลาสติกพยัญชนะหาบลงไปให้คู่กัน ครูสาธิตการทำงานกับแขนงไม้คณิตศาสตร์ และบัตรตัวเลขกระดาษทราย เด็กอีกคนทำงานนับตะเกียบใส่ลงในช่องให้สัมพันธ์กับตัวเลข มีเด็ก 2 คน นั่งทำงานกับแบบฝึก ฯลฯ

กิจกรรมวิทยาศาสตร์ มีครูประจำเพื่อสอน 1 คน วันนี้ครูสอนเกี่ยวกับสัตว์บกและสัตว์น้ำ ครูให้เด็กยกตัวอย่างสัตว์ที่นักเรียนชอบ เล่าเรื่องเกี่ยวกับสัตว์นั้น ๆ จากนั้นครูให้เด็กไปหยิบตุ๊กตารูปสัตว์ต่าง ๆ ที่นักเรียนชอบ และบอกลักษณะของสัตว์ที่ไปหยิบมา มีก๊าก ลี้อะไร รูปร่างเป็นอย่างไร ฯลฯ สุดท้ายให้บอกเหตุผลที่ชอบสัตว์ชนิดนั้น

กิจกรรมพืชผักสวนครัว เนื่องจากฝนตกดินแฉะ เด็กลงทำแปลงผักไม่ได้ ครูและเด็กจึงนั่งรวมกันที่สนามและพูดคุยถึงผักที่ได้ปลูกไปแล้ว ต่อจากนั้นครูบอกว่าจะปลูกผักใส่แก้วพลาสติกจะได้นำกลับไปบ้านได้ สำหรับพืชที่ปลูกไปแล้วคือ ถั่วฝักยาว เมื่อถึงเวลาเก็บได้จะนำไปปรุงอาหาร

กิจกรรมประกอบอาหาร เด็กได้เคยทำขนมปังทาแยมมาแล้วในวันก่อนหน้านี้ ดังนั้นวันนี้ครูจะให้เด็กจินตนาการสิ่งที่ทำไปแล้ว และวาดระบายสีลงในกระดาษ

กิจกรรมเกมการศึกษา ครูอธิบายวิธีเล่นโดมิโน สาธิตให้เด็กดูว่า เด็กจะต้องหาภาพที่เหมือนกับภาพท้ายสุดดังที่ครูวางให้ดูบนโต๊ะ จากนั้นครูแจกแผ่นไม้โดมิโนให้เด็ก โดยเด็กแต่ละคนจะได้แผ่นไม้คนละ 4 แผ่น ครูให้เด็กคนหนึ่งวางแผ่นไม้เพื่อเริ่มต้นการเล่นก่อน จากนั้นเด็กคนถัดไปหาภาพที่ซ้ากันมาวางเวียนไปในทิศทางเดียวกัน หากเด็กคนไหนไม่มีภาพที่ต้องการ จะข้ามไปที่เด็กคนต่อไป เด็กคนใดใช้ชิ้นส่วนต่อเป็นภาพได้ครบก่อน คนนั้นเป็นฝ่ายชนะ ครูให้เด็กเล่นซ้ำ 3 รอบ

กิจกรรมห้องสมุด เริ่มด้วยการที่ครูให้เด็กหยิบนิทานที่อยากฟังมาให้ครู แล้วอ่านให้เด็กฟัง จากนั้นเล่าเรื่องโทษของบุหรี่ โดยครูกล่าวว่า ที่เล่าเรื่องนี้เพราะวันที่ 31 พฤษภาคมจะเป็นวันงดสูบบุหรี่โลก นิทานที่เล่ามีเนื้อหาเกี่ยวกับโทษของบุหรี่ที่ทำให้เกิดความรำคาญแก่บุคคลรอบข้าง และมีโรคร้ายที่ตามมาจากการสูบบุหรี่ ครูบอกที่มาของบุหรี่ว่ามาจากใบยาสูบตากแห้ง ทำให้เป็นเส้นและอัดเป็นหลอดใส่ซองขาย ขณะเล่านิทานเด็กก็พูดขึ้นว่ามีญาติสูบบุหรี่ ครูจึงบอกเด็ก ๆ ว่าเมื่อเรารู้แล้วว่าบุหรี่ไม่ดี เราก็ควรจะไปเตือนญาติของเราไม่ให้สูบบุหรี่ เล่าจบแล้วครูให้ไปหยิบหนังสือที่เด็กสนใจอ่าน จากการสังเกตเด็กจะเปิดดูรูปในแต่ละหน้า

กิจกรรมวัฒนธรรมไทย ทบทวนการไหว้บุคคลที่เสมอกัน และคนที่มีอายุมากกว่า ให้เด็กได้ฝึกปฏิบัติ ต่อจากนั้นสอนการกราบผู้ใหญ่ โดยการอธิบายและสาธิตให้นักเรียนดูว่า เป็นการกราบครั้งเดียวและไม่แบมือ และให้เด็กได้ฝึกปฏิบัติทีละคน

กิจกรรมศิลปะ ครูจะมีภาคอุปกรณ์จัดวางไว้ให้ โดยมีวัสดุในการทำงานศิลปะหลาย ชนิด เด็กจะเข้าไปเลือกทำงานศิลปะด้วยตนเองตามความสนใจ มีทั้งปั้นดินน้ำมัน ระบายสี วาดภาพ ตัดปะ เด็กที่ทำงานเสร็จแล้วก็จะไปทำงานร้อยลูกปัดขนาดเล็ก ขนาดใหญ่ ทำเป็นกำไลข้อมือ สร้อยคอ

การรับประทานอาหารว่างและอาหารกลางวัน โรงเรียนจะเตรียมอุปกรณ์และอาหารไว้ที่โต๊ะ เด็กแต่ละกลุ่มจะดูแลช่วยเหลือตนเองในการรับประทานอาหารว่าง โดยหยิบขนมจากโถและรินนมจากเหยือกเพื่อดื่มด้วยตนเอง เช่นเดียวกับการรับประทานอาหารกลางวัน อาหารจะจัดวางไว้ให้เด็ก ตักข้าว ตักอาหารได้ตามต้องการ โดยอุปกรณ์ที่ใช้เป็นถ้วยจานกระเบื้องเพื่อฝึกให้เด็กมีความระมัดระวัง และการตักอาหารเองจะได้รู้จักการกะประมาณตักอาหารให้พอดีกับความต้องการ อาหารมีทั้งของคาว ของหวาน รับประทานอาหารเสร็จแล้วเด็กจะดูแลจัดเก็บอุปกรณ์ต่างๆ ด้วยตนเอง โดยมีภาชนะรองรับวางไว้ให้ ครูจะเข้ามาช่วยเฉพาะเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือจริง ๆ เด็กตักอาหารแล้วไปนั่งรับประทานอาหารที่โต๊ะที่จัดไว้ ครูประจำกลุ่มจะมาดูแลเด็กรับประทานอาหาร เด็กบางคนใช้เวลาทานอาหาร นานกว่า 20 นาที ทำให้เข้ากลุ่มกิจกรรมต่อไปช้า

เวลา 12.40 น. ครูจะตักกล่องเดินมาที่สนาม เด็กจะรวมกัน เด็กเล็กเดินไปนอน เด็กที่เหลือร้องเพลงประกอบจังหวะ จากนั้นจึงแยกย้ายไปทำกิจกรรมฝึกทักษะ 4 กลุ่ม คือ กลุ่มฝึกทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน โดยมีเด็กประมาณ 6-7 คน ต่อ 1 กิจกรรม และในแต่ละวันจะมีการเวียนกลุ่มไปเรื่อย ๆ กิจกรรมพิเศษที่ทางโรงเรียนจัดให้เด็กในภาคบ่าย โดยจ้างครูภายนอกเข้ามาทำการสอน คือ คอมพิวเตอร์และภาษาอังกฤษ

เวลา 14.00 น. ระหว่างรอการกลับบ้าน เด็กจะวิ่งเล่น รวมกลุ่มกันเล่นตามความพอใจ ตามมุมต่างๆ ของโรงเรียน โดยมีครูดูแลความปลอดภัย จนถึงเวลากลับบ้านผู้ปกครองมารับและกลับรถประจำโรงเรียน

4.1.3 การประเมินผล การประเมินผลพัฒนาการของเด็ก มีขั้นตอนดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 2 ส่วนคือ ข้อมูลรายวันและข้อมูลรายสัปดาห์ สำหรับข้อมูลรายวัน เป็นการบันทึกในแบบบันทึกข้อมูลประจำวันในเรื่องการใช้อุปกรณ์ บันทึกการใช้อุปกรณ์ที่เด็กทำในวันนั้น และการทำแบบฝึกในช่วงเวลากิจกรรมมอนเตสซอรี มี 4 หมวด คือ การเตรียม

ความพร้อม คณิตศาสตร์ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ พร้อมทั้งมีรายชื่ออุปกรณ์ที่ครูสถิติให้เด็กดู และหัวข้อที่ครูใช้ในการอบรมเด็ก

สำหรับข้อมูลรายสัปดาห์ เป็นการบันทึกเฉพาะด้านการทำแบบฝึกในแฟ้มรายบุคคลตามหมวดวิชาทั้ง 4 หมวด ในแต่ละหมวดให้แบ่งฝึกออกเป็นชุดๆ ตามลำดับตั้งแต่ง่ายไปถึงยาก มีแฟ้มบันทึกการทำแบบฝึกทั้ง 4 ด้านในแต่ละสัปดาห์ ครูจะจดบันทึกวันที่ครูให้เด็กทำแบบฝึกชุดนั้น

สำหรับกิจกรรมมอนเตสซอรี มีเนื้อหาครอบคลุมการใช้อุปกรณ์ จะมีการเก็บรวบรวมข้อมูลรายวัน แต่การทำแบบฝึกหัดจะมีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งรายวันและรายสัปดาห์

2. การประเมินผลพัฒนาการและการรายงานผลพัฒนาการ

การประเมินผลและรายงานผลพัฒนาการจัดทำเป็นรายเดือน โดยครูเขียนรายงานประเมินพัฒนาการของเด็ก ตามหัวข้อการจัดการเรียนการสอนที่รับผิดชอบ ครูประจำกลุ่มกิจกรรมมอนเตสซอรีจะเขียนแบบประเมินพัฒนาการ 6 ด้าน คือ กิจกรรมมอนเตสซอรี การเตรียมความพร้อม คณิตศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และการรับประทานอาหาร ส่วนครู กิจกรรมกลุ่มต่างๆ จะเขียนแบบประเมินเด็กทั้งโรงเรียนตามกลุ่มที่ตนรับผิดชอบ แบบประเมินแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การประเมินความสามารถโดยรวม แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

- เด็กมีพัฒนาการเป็นที่น่าพอใจ
- เด็กกำลังอยู่ในขั้นพัฒนา
- เด็กยังต้องการความช่วยเหลือ

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นของครู ที่มีต่อการพัฒนาของเด็ก สิ่งที่ครูสอนและสิ่งที่ต้องการความช่วยเหลือจากผู้ปกครอง

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นของผู้ปกครอง ต่อผลการประเมินของโรงเรียน และพัฒนาการของเด็กเมื่ออยู่ที่บ้าน

ครูประจำกลุ่มเป็นผู้รับผิดชอบรวบรวมแบบประเมินรายเดือนของเด็กในความรับผิดชอบจากครูประจำกลุ่มกิจกรรม ส่งให้ผู้ปกครอง

3. การสรุปพัฒนาการและการรายงานผลพัฒนาการประจำภาคการศึกษา จัดทำในรูปแบบของสมุดรายงานผลการเรียน โดยมีการประเมิน 4 ด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 เวลาเรียน เขียนเวลาที่เด็กมาเรียน ขาดเรียนในแต่ละภาคการศึกษา

ด้านที่ 2 การเรียน ประเมินความสามารถในการเรียนรู้ของเด็กเป็น 4 ระดับ คือ ดีมาก ดี พอใช้ และควรปรับปรุง ใน 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มประสาทสัมผัส กลุ่มวิชาการ และกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย

ด้านที่ 3 สุขภาพ เป็นการบันทึกน้ำหนักและส่วนสูงของเด็กในแต่ละภาคการศึกษา และประเมินสภาวะทางสุขภาพ แบ่งเป็น 4 ระดับ คือ ดีมาก ดี พอใช้ และควรปรับปรุง ในเรื่องความสะอาดของร่างกาย ความสะอาดของเสื้อผ้า การรับประทานอาหารและการออกกำลังกาย

ด้านที่ 4 พัฒนาการ ประเมินพัฒนาการของเด็กใน 4 ระดับ คือ ดีมาก ดี พอใช้ และควรปรับปรุง และมีรายละเอียดด้านต่าง ๆ ในเรื่องความรับผิดชอบ การรักษาระเบียบวินัย การให้ความช่วยเหลือ การรักษาสัมบัติของส่วนรวม ความเป็นผู้มีเหตุผล การเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความเชื่อมั่นในตนเอง การฟังและการปฏิบัติตามคำสั่ง สมมติในการทำงาน การเข้าร่วมกลุ่มกับผู้อื่น ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การใช้วาจาอ่อนหวาน และการช่วยเหลือตนเอง

4.1.4 คุณสมบัติของครูผู้สอน

1. รักเด็ก เป็นคุณสมบัติสำคัญที่สุดในการพิจารณา ซึ่งสามารถสังเกตได้ในช่วงที่มีการพูดคุยกัน
2. สำเร็จการศึกษาทางด้านการสอน ยอมรับความเปลี่ยนแปลงและมีความเชื่อมั่นในการสอนตามแนวคิดของมอนเตสซอรี
3. สุขภาพแข็งแรง มีความคล่องตัว
4. ยอมรับและปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมของโรงเรียนได้

4.1.5 การพัฒนาครู

การสอนแบบมอนเตสซอรีต้องการการฝึกอบรมเพื่อให้เกิดความเข้าใจในแนวคิดและการใช้อุปกรณ์ ครูที่เข้ามาทำงานใหม่จะทำหน้าที่เป็นครูผู้ช่วยในกิจกรรมมอนเตสซอรีก่อน ต่อจากนั้น จะได้รับการฝึกการสอนแบบมอนเตสซอรี อ่านหนังสือเกี่ยวกับระบบการสอน ในช่วงบ่ายของวันทำการและวันเสาร์ ครูที่ทำงานอยู่ก่อนจะมาช่วยฝึกให้ครูใหม่ใช้อุปกรณ์ต่างๆ ครูใหม่จะได้รับความรู้ทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติก่อนลงมือสอน

การทดสอบความรู้ของครู มีการทดสอบเป็นรายบุคคล ทั้งภาคทฤษฎี โดยให้ครูตอบคำถาม สำหรับภาคปฏิบัติจะสุ่มอุปกรณ์ในทุกกลุ่มวิชามาให้ครูสาธิตการใช้อุปกรณ์ให้ดู ครูที่จะเข้าสอนในห้องมอนเตสซอรี โดยดูจากบุคลิกภาพ ลักษณะนิสัยและความสามารถในการสอนตามระบบนี้

นอกจากนี้ครูจะได้มีโอกาสหมุนเวียนกันไปเข้ารับการอบรมตามสถาบันต่างๆ ศึกษาดูงานโรงเรียน และภายในโรงเรียนเองก็ได้เพิ่มพูนความรู้ให้แก่ครู ได้แก่ ภาษาอังกฤษ และคอมพิวเตอร์ มีการพูดคุยและนำความรู้ต่างๆ ที่ได้รับมาจากแหล่งต่างๆ มาถ่ายทอดให้แก่กัน

4.2 โรงเรียนกับผู้ปกครอง

โรงเรียนมีการเผยแพร่แนวคิดให้แก่ผู้ปกครองเพื่อให้เกิดความเข้าใจในเรื่องการสอนแบบมอนเตสซอรี ตั้งแต่เริ่มพาลูกมาสมัครเข้าเรียน โดยมีครูของโรงเรียนอธิบายให้ผู้ปกครองฟังก่อนจะตัดสินใจเลือกโรงเรียน

ในระหว่างปีการศึกษาทางโรงเรียนได้มีการจัดประชุมผู้ปกครองเพื่อเป็นการเสริมความรู้ให้แก่ผู้ปกครองในเรื่องของการสอนแบบมอนเตสซอรี และพัฒนาการเด็ก โดยเชิญวิทยากรจากมหาวิทยาลัยมาให้ความรู้ และตอบข้อซักถามต่างๆ นอกจากนี้ยังให้โอกาสผู้ปกครองในการเสนอหัวข้อเรื่องที่น่าสนใจจะได้รับความรู้ และโรงเรียนพยายามจัดเวลาดำเนินการให้แก่ผู้ปกครอง รวมทั้งได้จัด Open House ให้ผู้ปกครองได้มาเยี่ยมชมโรงเรียนเพื่อเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับการสอน

โรงเรียนได้มีการจัดทำวารสาร “กรแก้ว” เป็นวารสารรายเดือนเพื่อให้ข่าวสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับกิจกรรมของโรงเรียน การขอความร่วมมือ รายการอาหารประจำเดือนนั้นๆ รวมถึงบทความทางวิชาการต่างๆ ที่เป็นการเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ผู้ปกครอง ในการเลี้ยงดูลูกและเข้าใจการจัดการศึกษาปฐมวัย

นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมอื่นๆ ที่โรงเรียนได้จัดขึ้นและขอความร่วมมือจากผู้ปกครอง ทั้งในส่วนเข้ามาเป็นวิทยากร ช่วยดูแลเด็กในการไปศึกษานอกสถานที่ รวมทั้งกิจกรรมวันอำลาให้แก่เด็กที่จบการศึกษา และมีการจัดตั้งชมรมผู้ปกครองมอนเตสซอรีกรแก้ว

4.3 โรงเรียนกับสังคม

โรงเรียนเป็นแหล่งบริการทางวิชาการในการสอนแบบมอนเตสซอรี โดยบุคลากรของโรงเรียนได้รับเชิญเป็นวิทยากรให้แก่สถาบันต่างๆ เป็นสถานที่ฝึกการสอนของครู และเป็นสถานที่ศึกษาดูงานและฝึกปฏิบัติงานของนิสิต นักศึกษา ของสถาบันต่างๆ

โรงเรียนได้พยายามทำทุกอย่างในฐานะของโรงเรียนที่ให้การดูแลและจัดการศึกษาให้แก่เด็กปฐมวัย ให้ความร่วมมือกับผู้ปกครองในการที่จะเดินไปพร้อมกัน ช่วยกันดูแลเด็กให้เติบโตสมบูรณ์พร้อมทุกด้านอย่างมีความสุข และให้บริการแก่สังคมโดยรวมด้วยสำนึกของความเป็นสถาบันหนึ่งของสังคมไทย ที่จะทำดีที่สุดเพื่อสิ่งที่ดีงามให้เกิดขึ้นแก่เด็กทุกคน

5. ความรู้สึกของนักเรียนและผู้ปกครองต่อการสอนแบบมอนเตสซอรี

5.1 ความรู้สึกของอดีตนักเรียนในระบบมอนเตสซอรี

อดีตนักเรียนเก่าของโรงเรียนแบบมอนเตสซอรี ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้เล่าประสบการณ์ในโรงเรียนว่าเธอได้เข้าเรียนในโรงเรียนมอนเตสซอรี 12 ปี การศึกษาในระบบนี้ทำให้เธอรักโรงเรียนและรักที่จะเรียน เธอคิดว่าเป็นประสบการณ์ที่ดีสำหรับเธอที่อยากให้เด็กทุกคนได้มีโอกาสเช่นเธอ

เธอกล่าวต่อไปว่า วิธีการสอนของมอนเตสซอรี ทำให้เด็กได้สำรวจชีวิตของตนเอง ช่วยให้เด็กได้รับอิสระในการที่จะได้ขยายความสนใจ ใช้จินตนาการ และกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นที่มีอยู่ในตนเอง ทำให้เด็กได้เรียนรู้ตามความสามารถของตน ไม่ต้องไปแข่งขันกับใคร ครูทำตัวเป็นผู้แนะนำและกระตุ้นให้เด็กเกิดวินัยในตนเอง

ในความทรงจำของเธอยังมีภาพของอุปกรณ์สีลึ้นต่างๆ ที่เคยใช้ ลูกปัดห้อยติดต่อกันแขวนอยู่ที่ผนังไม้ เธอชอบความคิดของมอนเตสซอรี โดยให้สัญลักษณ์คำกริยาเป็นวงกลมสีแดง ทำให้เมื่อเวลาพูดถึงกริยาในชั้นเรียนที่ไร ทำให้เธอคิดถึงภาพ วงกลมสีแดง อุปกรณ์มอนเตสซอรีช่วยให้เด็กเข้าใจความคิดรวบยอด โดยให้ได้มีประสบการณ์ที่ต่อเนื่อง

นอกจากการเรียนกลุ่มวิชาการ กลุ่มประสบการณ์ชีวิตที่เธอได้รับเป็นส่วนสำคัญ ในชั้นเรียนของมอนเตสซอรีทุกสัปดาห์ เธอและเพื่อนได้ทำอาหารกลางวัน ทำให้ได้เรียนรู้การทำงานร่วมกัน และการรับประทานอาหารร่วมกัน ความเข้าใจและความไว้วางใจที่มีต่อกัน เกิดขึ้นจากการที่เราได้ทำงานร่วมกันนี้เอง เราช่วยกันดูแลเอาใจใส่สัตว์เลี้ยง ทำงานซัก รีด และดูแลทำความสะอาดชั้นเรียนของเราเอง

บทบาทของครูในระบบมอนเตสซอรีไม่ใช่มาเป็นผู้วิพากษ์วิจารณ์ พิจารณาตัดสิน แต่เป็นผู้แนะนำและคอยกระตุ้นสนับสนุนเด็ก เมื่อตรวจผลงานเด็กครูจะไม่ขีดสีแดงลงไปบอกว่าถูกหรือผิด แต่จะไปให้คำแนะนำแก่เด็กเป็นรายบุคคล

ในชั้นเรียนของเธอเป็นชั้นเรียนที่คละอายุ มีเด็กโตเป็นผู้นำและรับผิดชอบงานต่าง ๆ มากกว่า เด็กโตช่วยสอนและเป็นตัวแทนให้แก่เด็กที่เล็กกว่า เธอมีความสนิทสนมกับทุกคนในห้องเหมือนพี่-น้อง ไว้วางใจและเข้าใจกัน

มอนเตสซอรีเชื่อว่า เมื่อเด็กอยู่ชั้นมัธยมศึกษาเขาต้องออกไปแสวงหาความรู้จากโลกภายนอก ดังนั้นเมื่อเธออยู่เกรด 7 จึงได้ออกไปฝึกงานบริษัทสร้างภาพยนตร์โฆษณา ทำให้ได้มีโอกาสผลิตภาพยนตร์ความยาว 2 นาที 43 วินาที เธอได้ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วย งานที่ทำคือ ขนอุปกรณ์ จัดเตรียม

แสง ถือแผ่นสะท้อนแสง ฯลฯ เธอคิดว่านี่คือประสบการณ์ชีวิตที่เธอได้รับ ทำให้ได้พบกับบุคคลที่น่า
สนใจ ได้สัมผัสผัสชาติของชีวิตในการทำงาน และทำให้ได้รับความรู้ว่าชีวิตการทำงานจะเป็นอย่างไร
ในธุรกิจเกี่ยวกับการทำภาพยนตร์

เธอจึงคิดว่าเด็กทุกคนควรมีโอกาสได้รับการศึกษาในระบบมอนเตสซอรี เพราะเธอก็ยัง
คงรักโรงเรียนและยังคงรักที่จะเรียนรู้ เด็กเหมือนกับต้นไม้ที่ต้องการรากที่แข็งแรง มอนเตสซอรีจะให้พื้นฐานที่
มั่นคงที่จะเป็นฐานสำหรับสิ่งต่าง ๆ ที่จะเข้ามาในชีวิตของเราต่อไป

5.2 ความรู้สึกของผู้ปกครอง

ผู้ปกครองท่านนี้มีบุตร 2 คน อายุ 9 และ 11 ปี ทั้งสองคนเรียนอยู่ในโรงเรียนมอนเตสซอรี
ที่สหรัฐอเมริกาตั้งแต่อายุ 3 ขวบ โรงเรียนมีถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้ปกครองคิดว่าจะให้เรียน
ต่อจนจบ แล้วจึงจะไปต่อมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนรัฐบาลหรือเอกชน ซึ่งเขาคาดหวังว่าลูก
ของเขาจะเป็นคนตัดสินใจเลือก

เมื่อถามว่าทำไมเลือกให้ลูกเรียนในระบบมอนเตสซอรี เขาก็บอกว่าภรรยาเป็นคนตัดสินใจ
จริง ๆ แล้วเขาไม่ได้อยากให้ลูกเข้าไปเรียน พอผ่านไปเกือบปี ตัวเขาเองก็เปลี่ยนความรู้สึกเป็นพอใจ
เมื่อพบว่าลูกพัฒนาความรู้สึกของการทำงานเป็นทีมและการเป็นผู้ชี้นำตนเอง สามารถเข้ากับคนอื่น ๆ
ได้ดีและมีความมั่นใจ มีทัศนคติต่อคนอื่นคล้ายผู้ใหญ่ สนใจและเอาใจใส่เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นไป
ในโลก

ปัญหาของพ่อคือกลัวว่าลูกชายคนโตจะมีปัญหาในการไปเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาตอน
ปลาย แต่เมื่อเห็นพัฒนาการของลูกแล้วก็ไม่วิตกกังวล เพราะลูกมีความมั่นใจเขาเคยชินกับการมี
อิสระในการคิด การทำ คิดว่าลูกคงไม่กังวลกับการสอบ เมื่อไปถึงเวลานั้นลูกจะเข้ากับคนอื่น ๆ ได้ดี

สำหรับประเทศไทย ผู้ปกครองหลายคนได้แสดงความพอใจที่ลูกได้เรียนในโรงเรียนอนุบาล
มอนเตสซอรีว่า ลูกมีสมาธิดีขึ้น รู้จักสังเกต ชอบแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ช่วยเหลือตนเองได้มาก
ขึ้น และข้อสำคัญคือ รู้จักช่วยเหลือผู้อื่น ช่วยงานบ้าน ดูแลน้อง มีความสุข อยากมาโรงเรียน
ถึงแม้จะจบไปแล้วก็อยากกลับมาเรียนอีก พื้นฐานการคิด การสังเกตดี จากการทำโรงเรียนให้หนัก
เรียนยืมหนังสือจากห้องสมุดกลับไปอ่านที่บ้านได้ ทำให้ลูกมีนิสัยรักการอ่าน ผู้ปกครองคนหนึ่ง
บอกว่าทุกชีใจมากที่ลูกอยู่อนุบาล 3 แต่อ่านไม่ได้เลย เข้าเรียนชั้น ป.1 ต้องวิ่งเต้นให้ได้เข้าเรียน
แต่เหมือนสิ่งมหัศจรรย์เมื่อเวลาผ่านไป 1 สัปดาห์ ลูกหยิบหนังสือขึ้นมาและสามารถอ่านหนังสือได้
ผู้ปกครองหลายท่านบอกว่านักเรียนจะมีพื้นฐานทางวิชาการอ่อนกว่าเรียนที่โรงเรียนในระบบเร่งอ่าน-
เขียน แต่เมื่อเข้าเรียนชั้น ป.1 ได้ระยะหนึ่งก็สามารถติดตามบทเรียนได้ สำหรับความพร้อมด้าน
อื่นๆ ผู้ปกครองมีความพึงพอใจมาก

6. คุณลักษณะของเด็กมอนเตสซอรี

เด็กที่เข้าเรียนในโรงเรียนที่ใช้การสอนแบบระบบมอนเตสซอรีแล้ว ควรจะได้รับการพัฒนาให้เกิดสิ่งที่ตั้งมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. มีความรักในควมมีระเบียบ เด็กที่สามารถทำได้กลมกลืนกับสิ่งแวดล้อมของมอนเตสซอรีแล้ว จะแสดงออกถึงการมีความสุขที่จะจัดสิ่งต่าง ๆ ให้มีระเบียบเรียบร้อย เพราะอุปกรณ์และของทุกอย่างมีที่วางเฉพาะเป็นลำดับอยู่แล้ว

2. รักในการทำงาน เด็กจะแสดงออกมาให้เห็นถึงสมาธิในการทำงานที่เลือกเอง มอนเตสซอรีได้บอกว่า งานที่เด็กได้เลือกขึ้นมาเองตามธรรมชาติของเขาที่อยากจะทำ อยากจะรู้ เด็กจะมีสมาธิในการทำงาน เพราะงาน/กิจกรรมที่เด็กเลือกทำนั้นตรงตามความต้องการของเขา

3. สัมพันธ์กับความจริง มอนเตสซอรีจะบอกว่า เด็กจะต้องแสดงให้เห็นว่าเป็นผู้ที่แสวงหาและเข้าใจในสิ่งแวดล้อม จะต้องแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของความหยั่งรู้ถึงลักษณะของความจริงในขณะที่เขาเรียนรู้ และปรับเข้าสู่สิ่งแวดล้อม

4. รักในความสงบและทำงานได้คนเดียว เด็กควรจะเพิ่มพลังของสมาธิสูงขึ้น เมื่อทำงานอยู่กับเด็กคนอื่น เขามีสิทธิที่จะทำงานคนเดียวโดยไม่มีใครมารบกวน นั่นคือให้ความเคารพต่อตัวเขา เด็กจะไม่ถูกบังคับให้ไปทำงานร่วมกับคนอื่นโดยที่เขาไม่เต็มใจ มอนเตสซอรีสังเกตพบว่าเป็นช่วงเวลาสงบของเด็กนี้ถึงจะเป็นช่วงสั้นๆ นอกจากจะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกของความมีวินัยในตนเองแล้ว ยังได้ช่วยสร้างความสงบภายในจิตใจให้แก่เขาด้วย

5. ความเป็นเจ้าของ เด็กควรแสดงให้เห็นชัดเจนขึ้นตามลำดับว่า เขาจะไม่ทำตัวเป็นเจ้าของวัสดุอุปกรณ์ใด เพราะว่ามีอุปกรณ์ต่าง ๆ จะเป็นการใช้ร่วมกันในสิ่งแวดล้อมที่ได้ตระเตรียมเอาไว้ให้ เมื่อเด็กมีอิสระในการเลือก เขาก็จะสนใจในสิ่งที่เขาเลือกมา เพื่อจะได้รับความรู้จากสิ่งนั้น

6. มีความเชื่อฟัง เด็กควรแสดงให้เห็นถึงการยอมรับคำแนะนำจากผู้ใหญ่ จากความเชื่อฟังนี้ เขาจะได้พัฒนาความมีวินัยในตนเอง

7. พลังในการปฏิบัติจากสิ่งที่เลือก เด็กควรแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการที่จะเลือกแยกแยะจากสิ่งแวดล้อม ถ้าเขาได้ทำงานที่เหมาะสมเขาจะเรียนรู้จากสิ่งนั้น เพื่อขยายความรู้ของเขาต่อไป เขาจะได้ประสบการณ์เกิดความพึงพอใจจากการทำงานได้สมบูรณ์ได้สำเร็จ ส่วนนี้คือจุดเน้นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมของมอนเตสซอรีที่จะต้องจัดสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสม เพื่อที่เด็กจะได้เข้าใจสิ่งแวดล้อม การที่เด็กได้รับการกระตุ้นให้เลือกได้อย่างเหมาะสมนี้ แรงจูงใจภายในของเด็กจะพัฒนาไปอย่างต่อเนื่อง อุปกรณ์ของมอนเตสซอรีได้ออกแบบมาเพื่อช่วยให้เด็กพัฒนาพลังของสมาธิและวินัยในตนเอง

8. ความมีอิสระและการริเริ่ม เด็กควรแสดงให้เห็นถึงความมีอิสระ เด็กต้องการความร่วมมือจากคนรอบข้างที่จะช่วยให้เขามีอิสระตามขั้นตอนของพัฒนาการ ส่วนนี้จะช่วยเพิ่มความสามารถของเขาในการที่จะคิดริเริ่ม

9. วินัยในตนเอง เด็กควรแสดงให้เห็นว่ามีพลังของวินัยในตนเองเพิ่มขึ้นตามลำดับ ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงกิจกรรมที่ทำให้เขาใช้อิสระและเสรีภาพในการสอนแบบมอนเตสซอรีให้เกิดประโยชน์ อุปกรณ์ของมอนเตสซอรีออกแบบมาเฉพาะที่จะกระตุ้นในเรื่องนี้ มอนเตสซอรีได้กล่าวเอาไว้ว่า การเชื่อฟังและวินัยในตนเองเป็นขั้นตอนที่สำคัญในกระบวนการที่เด็กจะพัฒนาความตั้งใจของเขา

10. ร่าเริง เด็กควรแสดงให้เห็นว่ามีความพอใจ ทำงานได้อย่างสงบกับเพื่อนและซึมซับกิจกรรมของแต่ละคน เขาควรจะได้พัฒนาบุคลิกภาพของเขาเอง

11. การทำงานร่วมกับผู้อื่น เมื่อได้เรียนรู้การแบ่งปันอุปกรณ์จากการทำงานคนเดียว ต่อมาเด็กก็ต้องรู้จักการทำงานร่วมกัน

บรรณานุกรม

จีระพันธุ์ พูลพัฒน์. การสอนแบบมอนเตสซอรี จากทฤษฎีสู่แนวทางการปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ บริษัท เดอะอเมสเตรอร์กรุ๊ป แมเนจเม้นท์ จำกัด, 2540.

Barron, Marlene "15. Montessori and The Twenty-First Century," **Montessori in Contemporary American Culture**, edited by Magaret Howard Loeffler, Portsmouth : NH : Heinemann Educational Books, Inc.. 1992.

Hainstock, Elizabeth G. **Teaching Montessori in the Home**, New York : New American Libray, 1978.

Lillard, Paula Polk, **Montessori Today**, New York : Schocken Book, 1996.

Loeffler, Magaret, "Unfolding Montessori's Ideas in Today's Society", **Montessori International**, Spring, 1999.

Montessori, Maria, **Dr. Montessori's Own handbook**. Introduction by Nancy M. Rambusch. First published in 1914, New York : Schocken Book, 1965.

Montessori, Maria, **The Absorbent Mind**, Translated from the Italian by Claude a. Claremont in 1958, New York : Dell Publishing, 1984.

Montessori, Maria, **The Discovery of the Child**, Translated by M. Joseph Costelloe, S.J. New York : Balletine Books, 1983.

Montessori, Maria, **The Montessori Method** Introdoucation by J. Mc. V. Hunt Translated from Italian by Anne E. George in 1912, New York : Schocken Books, 1964.

Morrison, Gorge S., **Early Childhood Education Today**, 7 th.ed : New Jersey : Prentice Hall inc., 1998.

Schmidt, Velma E., " A Study of the Influence of Certain Preschool Educational Movement on Contemporary Preschool Practices," **Doctoral Dissertation**. The University of Nebraska. 1968.

Seldin, Tim. **The Montessori Teacher Roles and Responsibilities**. [http :// www.montessori.org/library/teacher.htm](http://www.montessori.org/library/teacher.htm). U.S.A. : The Montessori Foundation, 1996. page 1-2.

Wolf, Aline D., **A Parent's Guide to the Montessori Classroom**. Altoona, Pennsylvania : Parent Child Press, 1980.

โครงการวิจัยและพัฒนาระบบการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย (3-5 ปี)
สถาบันแห่งชาติเพื่อการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย (สศป.)
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

ที่ปรึกษา	ดร. รุ่ง แก้วแดง เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ดร. สายสุรี จุติกุล ที่ปรึกษาสถาบันแห่งชาติเพื่อการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย รศ.ดร.ภรณ์ี คุรุรัตน์ ที่ปรึกษาโครงการวิจัยและพัฒนาระบบการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย (3-5 ปี)
ผู้เขียน	รศ.ดร. จีระพันธุ์ พูลพัฒน์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นางคำแก้ว ไกรสรพงษ์ ผู้จัดการโรงเรียนอนุบาลกรแก้ว
หน่วยงานที่รับผิดชอบ	สถาบันแห่งชาติเพื่อการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย นางทิพย์สุดา สุเมธเสนี ผู้อำนวยการสถาบันฯ นางอรุณศรี ละอองแก้ว นักวิชาการศึกษา นางจันทิมา พงษ์สมาน นักวิชาการศึกษา นางสาวสมพร พรหมดี นักวิชาการศึกษา นางสาวจิรา วงศ์เหลือง เจ้าหน้าที่